

Розлуцкая Г. М.

АНАЛИЗ ПРОДУКТОВ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ
УЧИТЕЛЕЙ В ЗАКАРПАТЬЕ (19129 – 1938 РР.)

В статье определено и проанализировано продукты учебно-методической работы учителей в Закарпатье (1919 – 1939 гг.). Установлено, что к ним относят учебные программы, методические рекомендации, советники, учебники, сборники, статьи в периодических профессиональных изданиях, выступления, которые определили условия для качественного образования закарпатцев на родном языке. Главными принципами были гуманизация обучения, доступность, природосоответствие, взаимосвязь теории и практики, единство воспитания и обучения. В процессе создания собственных продуктов учебно-методической работы за образец использовали лучшие отечественные и европейские разработки, в которых отображались общин закономерности и характерные особенности региона.

Ключевые слова: учебно-методическая работа, средства обучения на родном языке, учебно-методическая литература, методические рекомендации, советники, сборники, статьи в профессиональных периодических изданиях.

Rozlutska G. M.

ANALYSIS OF EDUCATIONAL AND METHODOICAL TEACHERS' WORK
IN TRANSCARPATHIA (1919-1939 YEARS)

The article is identified and characterized the key products of educational and methodical teachers' work in Transcarpathian region. It is found that the key products of educational and methodical teachers' work included training programs, textbooks, school-books, methodical recommendations and songs collections.

It is concluded that in spite of positive changes in the legal framework of education in Transcarpathia (1919-1939 years), educational and pedagogical process was carried out by training programs adapted to the specific conditions of an educational institution, there was an urgent necessity in methods of training and methodological literature in the native language.

Leading pedagogues during the creation of their own products of educational and methodical work took as a model the best Ukrainian and European samples reflecting general patterns and characteristic features of development of Transcarpathian region.

The guiding principles in the development of educational and methodical products were the principles of accessibility and compliance with challenges of age peculiarities of students, interrelation between theory and practice, unity of training and education, coherence.

Keywords: educational and methodical work, means of education, textbooks, methodical recommendations, educational literature in the native language, Transcarpathia, period from 1919 to 1939 years.

УДК 37.013.42

Султанова Н. В.*

РОЗВИТОК ІДЕЙ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ВІТЧИНАНІЙ
ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕРНАТНИХ УСТАНОВ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ.)

Статтю присвячено висвітленню основних напрямків і тенденції розвитку теорії й практики соціального виховання в освітніх закладах інтернатного типу в Україні в другій половині ХХ століття. З'ясовано соціально-історичний і педагогічний контексти розвитку соціального виховання, визначено пріоритетні ідеї соціального виховання у вітчизняній педагогічній теорії досліджуваного періоду. Проаналізовано особливості практичного втілення ідей соціального виховання – розглянуто зміст, форми, методи й тенденції розвитку соціального виховання дітей в інтернатних закладах освіти. Розкрито історичні та соціально-педагогічні передумови виникнення інтернатних закладів освіти, визначено етапи їх становлення та розвитку протягом досліджуваної доби.

Ключові слова: соціальне виховання, інтернатні заклади, суспільний характер виховання, суспільно корисна праця.

© Султанова Н. В.

Забезпечення особистісного розвитку дитини на основі цілісної системи виховання є найважливішим завданням вітчизняної педагогічної науки, що відповідає нагальним потребам удосконалення системи освіти та виховання, окресленим у законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року та ін. Саме виховання може і має ефективно впливати на саморозвиток, самовдосконалення, самозахист особистості, на підготовку дитини до життєвого самовизначення, морально виправданої майбутньої професійної діяльності, сімейного життя.

Інтернатні заклади освіти відіграють важливу роль у розвитку педагогічної теорії і практики, оскільки є складниками процесу вдосконалення системи освіти. Відповідальність держави й суспільства зростає, коли мова йде про навчання, виховання й освіту соціально незахищених дітей. Багатогранність і складність завдань, що стоять сьогодні перед суспільством (зубожіння народу, різке збільшення захворювань серед дітей, соціальне сирітство, безпритульність, зростання дитячої злочинності), вимагають від органів освіти, педагогічної науки нових нестандартних підходів до розв'язання проблем навчання, виховання, оздоровлення, соціального захисту цієї категорії дітей. За таких умов виникає нагальна потреба у створенні системи соціального виховання дітей та молоді, яка б відповідала викликам часу й забезпечувала соціальну адаптацію підростаючих поколінь. Саме на формуванні самостійності й самодостатності особистості, піднесенні її соціальної активності для зміцнення демократичних основ громадянського суспільства наголошується в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної педагогічної теорії і практики оптимізація діяльності інтернатних закладів освіти можлива лише на основі вивчення й узагальнення історичного досвіду. Особливого інтересу й актуальності у зв'язку з цим набувають дослідження тенденцій розвитку ідей соціального виховання у вітчизняній теорії та практиці освітньої діяльності інтернатних установ.

Мета статті – аналіз та узагальнення теоретичних і практичних засад соціального виховання в освітніх установах інтернатного типу в Україні другої половини ХХ століття.

На важливості виховної роботи з дітьми-сиротами та безпритульними дітьми свого часу наголошували Д. Бекарюков, О. Залужний, А. Макаренко, С. Шацький та ін.). Теоретичні засади діяльності дитячих будинків, шкіл-інтернатів розроблялися в роботах В. Галузинського, Ю. Грицяя, Б. Кобзаря, А. Макаренка, В. Слюсаренка, В. Сороки-Росинського, М. Ярмаченка та ін.

Стосовно теоретичного осмислення досвіду роботи інтернатних закладів в Україні процес розпочався вже в перші роки їхнього існування і, як результат, супроводжувався виданням багатьох фундаментальних праць, у яких розглядалися проблеми навчання, виховання, трудової підготовки, організації дозвілля та побуту дітей. Серед них праці В. Вугрича, Б. Кобзаря, Б. Мельниченка, Є. Пустовойтова.

Концептуальні положення педагогіки про виховання дітей-сиріт розроблялися в роботах Я. Корчака, А. Макаренка, Й-Г. Песталоцці, В. Сухомлинського, Т. Шацького. Психологічно-педагогічні аспекти соціалізації дітей-сиріт висвітлено у роботах М. Алексєєва, Я. Гошовського, Л. Дробот, Н. Міщенко, О. Мороза, Н. Рєпи, Ю. Підборського. Дослідженню проблеми сприяло вивчення історичного аспекту розвитку вітчизняної педагогічної науки, що знайшов своє відбиття у працях О. Алексюка, Л. Березівської, А. Бойко, Л. Ваховського, В. Вихруц, С. Гончаренка, Н. Дем'яненко, М. Євтуха, С. Золотухіної, І. Зязюна, Н. Нічкало, О. Попової, І. Прокопенка, С. Савченка, О. Сухомлинської, Т. Суцєнко, Л. Штефан, М. Ярмаченка та ін.

Проте наукові розвідки вчених не висвітлюють у повному обсязі теоретичні і практичні особливості виховного впливу на дітей в умовах інтернатних закладів освіти в Україні другої половини ХХ століття. Разом із тим подальше прогнозування розвитку і вдосконалення теорії і практики виховання в інтернатних закладах не можливе без ретроспективного дослідження минулих десятиліть.

Соціальне виховання є складником соціалізації, воно становить собою цілеспрямований процес і спрямоване на засвоєння системи соціальних знань, норм і цінностей, а також соціального досвіду, забезпечує ефективну регуляцію соціальної поведінки особистості. Саме тому інтернатні заклади протягом ретроспективних етапів свого функціонування дбали не тільки про навчання, а й про накопичення соціального досвіду, сприяли його впровадженню у виховний процес для соціального розвитку вихованців, формування з них повноцінних громадян.

У процесі становлення й розвитку системи установ інтернатного типу можна виділити декілька характерних етапів:

на першому етапі (XII – XIX століття) виховні заклади інтернатного типу виконували функцію громадської опіки знедолених дітей і підлітків у вигляді дитячих притулків, виховних будинків тощо. Опіку здійснювала держава, церква або окремі меценати;

на другому етапі (20-ті – 30-ті роки XX століття) в Україні створюється мережа будинків для безпритульних, дитячих містечок, колоній, комун, клубів, дитячих майданчиків. Турботу про знедолених дітей брала на себе держава;

на третьому етапі (50-ті – 60-ті роки XX століття) створюються загальноосвітні школи-інтернати як навчально-виховні заклади нового типу. Крім навчання і виховання дітей-сиріт, дітей із багатодітних сімей, дітей безпритульних, у школах-інтернатах спостерігається стійка тенденція до посилення політехнічного навчання, професійної підготовки вихованців, профілактичної, корекційної, реабілітаційної роботи, спрямованої на успішну соціалізацію особистості;

на четвертому етапі (70-і – 80-і роки XX століття) формується розгалужена інфраструктура шкіл-інтернатів з відповідним матеріальним і науково-методичним забезпеченням: школи-інтернати загального типу, санаторні, для хворих дітей, спеціальні;

п'ятий етап (кінець 80-х – початок 90-х років XX століття) характеризується пошуком нових моделей освітніх установ інтернатного типу як за формою функціонування, так і за змістом навчально-виховної роботи [3].

Розвиток інтернатних закладів відбувався через нарощування їхнього виховного потенціалу. Якщо в 20-х – 40-х рр. XX ст. першорядне значення мали господарсько-побутові питання, то починаючи з 50-х рр. пріоритетною стає проблема вдосконалення навчально-виховного процесу. Інтернатні заклади домоглися значних успіхів у цьому напрямку. Вдалося знайти оптимальні форми освітньо-виховної діяльності, що відповідають їхній специфіці, створити базу для виробничого навчання, трудового й фізичного виховання, виробити ефективну систему позакласної й позашкільної виховної роботи.

Проте істотний вплив на систему виховання дітей, вихованців інтернатних закладів освіти в Україні справили державно-політичні та соціально-економічні перетворення другої половини XX століття, коли діти внаслідок сирітства, соціальної вразливості, занедбаності та інших проблем були поставлені в ситуацію адаптації до принципово нових умов життя. В умовах трансформації державотворчих процесів в Україні другої половини XX століття виникли специфічні проблеми, зумовлені зміною системи цінностей, соціальних пріоритетів, а також соціально-економічними і політичними труднощами цього періоду. До системи виховання дітей висунули принципово нові вимоги – вона має стати найважливішим чинником гуманізації суспільних відносин, формування нових життєвих установок особистості. За таких умов модернізація системи виховання в освітніх закладах інтернатного типу стала імперативом освітньої політики, стратегічним напрямком її подальшого розвитку та реформування.

Так, в умовах післявоєнної відбудови народного господарства й бурхливого зростання промислового та сільськогосподарського виробництва розпочалося відновлення роботи загальноосвітніх шкіл. Оскільки все більша кількість жінок включалася в продуктивну працю і громадську діяльність, особливого значення набували питання виховання дітей.

З метою посилення суспільного характеру виховання й передання державі частини функцій сім'ї щодо комуністичного виховання молоді ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР ухвалили Постанову від 15 вересня 1956 р. «Про організацію шкіл-інтернатів», призначення яких убачалося у «розв'язанні на більш високому рівні завдання підготовки всебічно розвинутих, освічених будівників комунізму» [4, с. 248]. До шкіл-інтернатів приймалися діти інвалідів війни і праці, матерів-одиначок, діти-сироти, а також діти, які не мали належних умов для проживання у своїх сім'ях.

24 грудня 1958 року Верховна Рада СРСР ухвалила Закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям та про дальший розвиток системи освіти в СРСР», який змінював структуру інтернатної освіти, її зміст, форми й методи виховання. Це сприяло активізації в інтернатних закладах України функції соціального виховання дітей.

26 травня 1959 р. ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР затверджують заходи щодо розвитку шкіл-інтернатів у 1959–1965 рр.: розширення мережі закладів цього типу, збільшення кількості дітей у них до 2,5 млн. осіб з перспективою виховання дітей усіх бажаних. Союзним республікам було запропоновано з урахуванням місцевих умов і можливостей розглянути питання про реорганізацію протягом 1959-1965 років дитячих будинків у школи-інтернати. Як зазначалося в Постанові уряду «Про заходи щодо розвитку шкіл-інтернатів у 1959–1965 рр.», ці заклади «за короткий термін свого існування дістали широке визнання трудящих нашої країни і показали на практиці, що вони є найбільш вдалою формою виховання і навчання дітей» [7, с. 2]. Наголошувалося на прагненні значної кількості батьків віддати своїх дітей до цього типу навчально-виховних закладів.

У другій половині 50-х та у 60-ті роки значна увага приділялася вдосконаленню навчально-виховного процесу в школах-інтернатах загального типу: якісно змінювався педагогічний склад, розроблялися нові підходи до питань навчання, виховання дітей, практикувалися нові форми, методи й засоби навчання, змінювалися зміст і структура навчального процесу. Провідною соціально-педагогічною ідеєю, яку було зафіксовано в державних і партійних документах, була ідея підсилення суспільного характеру виховання, для якого пропонувалося використовувати нові, якісно досконалі організаційні форми – соціальне виховання дітей у школах-інтернатах, групах подовженого дня. Навчання мало поєднуватися з продуктивною працею. Вплив виховання вбачався через включення молоді в систему посиленої суспільно-корисної праці. На XX з'їзді КПРС було взято курс на підсилення суспільного характеру виховання, подолання відриву навчання від життя.

Як наслідок, до середини 60-х років XX століття кількість шкіл-інтернатів збільшилася у 10 разів, а кількість учнів у них – до 212 тисяч [8, с. 188]. Передбачалося, що школа-інтернат зможе повністю замінити сімейне виховання. Але на практиці з'ясувалося, що перехід до суспільного виховання в цих навчально-виховних закладах потребує як значних матеріальних ресурсів, так і тривалого часу. З огляду на це, ЦК КПРС ухвалює рішення звернути увагу на звичайні школи, забезпечити їх зв'язок із суспільним життям.

Це підтверджує Постанова «Про розширення самообслуговування у загальноосвітніх школах, школах-інтернатах, дитячих будинках, професійно-технічних училищах, у середніх спеціальних і вищих навчальних закладах» від 2 червня 1959 р. № 603, де йшлося не лише про необхідність залучення учнів, починаючи з молодшого шкільного віку, до посиленої участі в суспільно корисній праці, самообслуговуванні, а й про поліпшення роботи з батьками, поширення серед них педагогічних знань. Батьків також пропонувалося залучати до чергувань у буфетах і столових, до ремонту шкільних приміщень, заготівлі палива, ремонту та виготовлення меблів тощо [5].

У липні 1963 р. Міністерство освіти України вжило організаційних заходів щодо розвитку мережі шкіл-інтернатів усіх типів на період 1963-1970 рр., якими передбачалося розширення будівництва (переважно в сільській місцевості) спеціальних шкіл-інтернатів. Початком їх виникнення стала Постанова Ради Міністрів Української РСР № 1115 «Про перетворення виховних колоній для неповнолітніх Міністерства

охорони громадського порядку (МОГП) УРСР у спеціальні школи Міністерства освіти УРСР і спеціальні професійно-технічні училища Головного управління професійно-технічної освіти при Раді Міністрів УРСР» від 2 листопада 1964 року. Згідно з Постановою виховні колонії МОГП УРСР для безпритульних, занедбаних дітей, неповнолітніх правопорушників перетворювалися у спеціальні школи Міністерства освіти УРСР і спеціальні професійно-технічні училища Головного управління професійно-технічної освіти при Раді Міністрів УРСР. Цей період характеризується появою мережі закладів виховного спрямування для соціально і педагогічно занедбаних дітей, малоздібних, сиріт, безпритульних, жебраків, волоцюг, правопорушників і злочинців. У них здійснювалася профілактика правопорушень, приділялась увага піклуванню про зміцнення здоров'я астенічних і малоздібних дітей.

З метою конкретизації і доповнення основних положень Постанови № 1115 Рада Міністрів УРСР 25 жовтня 1965 року видає Постанову «Про внесення часткових змін і доповнень до постанови Ради Міністрів Української РСР від 2 листопада 1964 року». Згідно з цим документом мережа новостворених спеціальних шкіл-інтернатів для неповнолітніх значно розширювалася. Такі заклади створювалися у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Кримській, Кіровоградській, Луганській, Одеській, Харківській та Херсонській областях і в м. Києві. Поряд із цим виконавчі комітети обласних Рад депутатів трудящих зазначених областей і Київський міськвиконком цією Постановою зобов'язувалися до 15 серпня 1965 року організувати по одній спецшколі за рахунок плану контингентів учнів шкіл-інтернатів.

У новоутворених закладах система виховного впливу будувалася на принципах радянської педагогіки з урахуванням її останніх досягнень і попереднього досвіду. Тобто напрямки їх виховної роботи були чітко визначені.

У цей період відбувається зміна освітньої політики в державі, школи-інтернати забезпечують у вихованців формування колективізму, навичок соціальної поведінки. Діяльність шкіл-інтернатів у досліджуваній період була спрямована на організацію суспільно корисної праці учнів. Соціально-виховне значення мала позакласна й позашкільна робота в школах-інтернатах, найпоширенішими формами якої на той час були бесіди, лекції, робота самодіяльних гуртків, організація учнівських наукових товариств, клубів, літературних об'єднань, юнацьких театрів, робота із самообслуговування, читацькі конференції, виготовлення, оформлення та широке використання наочної пропаганди, використання радіо- й телепередач, кіно, випуск стіннівок, журналів, альбомів, організація творчих звітів, конкурсних заходів, святкові вечори, ранки, відзначення знаменних дат, вечори відпочинку, запитань і відповідей, зустрічі з військовими, ученими, передовиками промислового та сільськогосподарського виробництва [9].

Проте в діяльності освітніх закладів інтернатного типу були й недоліки, що зумовлювалися недостатністю матеріального і технічного забезпечення установ, непристосованістю приміщень для занять, неефективністю використання коштів, ресурсів і нечисленним контингентом педагогічних працівників. Соціально-виховна робота надмірно політизувалася та часто відрізнялася ідеологічною спрямованістю. Ці та інші проблеми в роботі шкіл-інтернатів заперечували постулат їхньої універсальності та унеможлилювали потребу навчання в них усіх дітей без винятку. Було прийнято рішення про більш широкий розвиток шкіл і груп з подовженим днем.

Певні зміни в необхідності та розумінні соціального виховання спостерігаються у кінці 60-х років ХХ століття. Школи-інтернати вже перестають називатися навчальними закладами нового типу, а плани зростання контингенту вихованців скасовуються. Проте передбачалось розширення мережі тільки спеціальних шкіл-інтернатів (для дітей з порушеннями розумового або фізичного розвитку), шкіл-інтернатів спортивного профілю та санаторно-лісових шкіл.

Таким чином, у період з другої половини 60-х до кінця 80-х рр. ХХ ст. у вітчизняній педагогічній теорії та практиці простежуються тенденції до звуження сфери діяльності

інтернатних закладів освіти. Їх соціально-виховна активність охоплювала переважно соціально незахищених і позбавлених батьківського піклування дітей.

Протягом 90-х років у соціально-економічній сфері відбуваються кризові явища, які призводять, з одного боку, до загострення проблеми безпритульності та бездоглядності й збільшення кількості соціально дезадаптованих дітей, з іншого – до занепаду освітніх установ інтернатного типу. 1993 року приймається «Положення про навчально-виховні заклади для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків». Головними завданнями інтернатних закладів визначалися створення найсприятливіших умов, максимально наближених до домашніх, для розвитку дітей, організації їхнього соціального життя, надання допомоги вихованцям у своєчасному одержанні необхідної освіти, професійного орієнтування, а також підготовки їх до самостійного життя у суспільстві. Серед основних типів інтернатних установ можна виділити дитячі будинки: для дітей дошкільного віку; для дітей шкільного віку; змішаного типу для дітей дошкільного та шкільного віку; а також загальноосвітню школу-інтернат для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків.

В останнє десятиріччя ХХ століття відбулися деякі позитивні зміни в діяльності інтернатних установ. З'являються нові можливості щодо матеріального забезпечення через залучення позабюджетних коштів, у практиці соціально-виховної діяльності інтернатних закладів використовуються нові технології, створюються інтернатні установи сімейного типу.

З 90-х років в інтернатних закладах освіти почали впроваджуватися нові інформаційні технології, використання яких дало можливість значно поліпшити засвоєння матеріалу навчальних дисциплін, підвищити ефективність навчально-виховного процесу, урізноманітнити види позаурочної діяльності, внести елементи творчості на заняттях, що позитивно вплинуло на соціальний розвиток дітей.

Підбиваючи певні підсумки дослідженню теоретичних і практичних засад соціального виховання в освітніх установах інтернатного типу в Україні другої половини ХХ століття, можна визначити таке: 1) школи-інтернати були вдалою формою ефективного суспільного виховання дітей і підлітків; 2) для багатьох вихованців інтернатних установ ці заклади стали «школою життя» та активної підготовки до трудової діяльності; 3) школи-інтернати в період їх становлення виконували й виконують в сучасних умовах провідну соціально-педагогічну функцію вироблення в молодих людей усвідомленої громадянської позиції, готовності до суспільного та сімейного життя, участі в інтеграційних процесах держави, відповідальності за долю країни і людської цивілізації. Проте сьогодні «... потрібна нова парадигма виховання і навчання дітей, що складають учнівський контингент інтернатних закладів, висування на перший план гуманістичних ідей і орієнтирів, пройнятих піклуванням про розвиток усіх сил кожного учня» [2]. Імплементация ретроспективного досвіду соціального виховання школярів у площину сучасної системи соціалізації підростаючих поколінь уможливорює появу нової парадигми соціального виховання і навчання дітей на підґрунті національно-виховних традицій, професійності педагогічних майстрів та духовності українського народу. Саме тому в подальших наукових пошуках доцільно визначити шляхи й умови впровадження ретроспективного досвіду соціального виховання школярів.

Література:

1. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті : монографія / Л. Д. Березівська. – К. : Богданова А. М., 2008. – 406 с.
2. Кобзар Б. С. Управління виховною роботою в школі-інтернаті / Кобзар Б. С., Постовойтов Є. П., Слюсаренко В. Г. – К. : КМІВУ, 1996. – 268 с.
3. Наточій А. М. Виховання підлітків у загальноосвітніх школах-інтернатах України: теорія і практика : монографія / А. М. Наточій ; Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України. – Миколаїв : Ліон, 2012. – 459 с.

4. Об организации школ интернатов : Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР. 15 сентября 1956 г. / Народное образование в СССР : сб. докум. 1917-1973 гг. – М. : Педагогика, 1974. – 559 с.
5. Постановление Центрального Комитета КПСС и Совета Министров СССР от 2 июня 1959 г. № 603 «О расширении самообслуживания в общеобразовательных школах, школах-интернатах, детских домах, профессионально-технических училищах, суворовских училищах, в средних специальных и высших учебных заведениях» [Электронный ресурс] // Библиотека нормативно-правовых актов Союза Советских Социалистических Республик. – Режим доступа : http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_5410htm
6. Постанова Ради Міністрів Української РСР від 14 лютого 1984 р. № 83 «Про загальноосвітні школи-інтернати, дитячі будинки та інші інтернатні заклади» [Электронный ресурс] // Главный правовой портал Украины. – Режим доступа : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/КР840083.html. – Загл. с экрана.
7. Про заходи щодо розвитку шкіл-інтернатів у 1959-1965 рр. // Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР. – 1959. – № 13. – С. 2–3.
8. Федоренко Я. А. Развитие і основні проблеми освіти у сільській місцевості в період хрущовської «відлиги» / Я. А. Федоренко // Український селянин. – 2008. – Випуск 11. – С. 186-188.
9. Чертова К. М. Развитие идей социального воспитания школьников у вітчизняній педагогічній теорії та практиці (др. пол. ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук / К.М. Чертова . – Луганськ : Б.в., 2007. – 20 с.

Султанова Н. В.

РАЗВИТИЕ ИДЕЙ СОЦИАЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧРЕЖДЕНИЙ ИНТЕРНАТНОГО ТИПА (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА ХХ СТОЛЕТИЯ)

Статья посвящена рассмотрению основных направлений и тенденций развития теории и практики социального воспитания в образовательных учреждениях интернатного типа в Украине во второй половине ХХ столетия. Охарактеризован социально-исторический и педагогический контексты развития социального воспитания, определены приоритетные идеи социального воспитания в отечественной педагогической теории исследуемого периода. Автором проанализированы особенности практического воплощения идей социального воспитания: рассмотрены содержание, формы, методы и тенденции развития социального воспитания детей в интернатных образовательных учреждениях.

Ключевые слова: социальное воспитание, учреждения интернатного типа, общественный характер воспитания, общественно полезный труд.

Sultanova N. V.

DEVELOPMENT OF SOCIAL EDUCATION IDEAS IN BOARDING SCHOOLS IN NATIVE PEDAGOGICAL THEORY AND PRACTICE OF THE SECOND PART OF THE 20-TH CENTURY

This article deals with the main streams and tendencies in development of social education theory and practice in Ukrainian boarding schools in the second part of the twentieth century. The author reveals the essence and the contents of social education, gives the historical analysis of the problem and analyzes approaches to the social education of native pedagogical theory of the time.

The researcher also looks into organizational and educational problems of boarding-school system formation and its further development throughout the above-mentioned period of time.

The distinctive features of social upbringing conception of the studied period are analyzed in the view of practical application. The nature of such points as forms, methods and tendencies of social education development in boarding schools is revealed in the content of the article.

The article is discussed the questions of labour organization of public usage as a leading force for social education in boarding schools. The historic, socio-pedagogical and scientific bases of boarding schools creation are revealed.

The author points out that historical experience permits to understand the perspectives and tendencies of boarding schools development in contemporary conditions.

Keywords: social education, public character of education, boarding schools, usage of social labour.